

Pantà de Rialb, en nom del progrés

Amb l'aigua al coll

Tot i els nombrosos estudis crítics sobre l'impacte mediambiental del pantà de Rialb, aquest embassament es troba a les portes de la seva construcció definitiva. La mobilització popular ha minvat i l'administració ultima les negociacions des d'una posició de força.

La zona afectada per la construcció del pantà viu actualment entre la resignació i la indignació dels que hi estan radicalment en contra. L'inici de les obres sembla imminent i els alcaldes de la zona del Mig Segre afectats per les expropiacions negocien les indemnitzacions amb l'administració espanyola. Els partidaris de l'embassament afirmen que comportarà una important i necessària millora en el sistema de regadiu de les comarques de Ponent, a més dels diners que rebran en concepte d'expropiacions per propietats. Els detractors, en canvi, creuen que molta gent "s'ha venut" davant l'administració i el caciquisme local i critiquen durament allò que qualifiquen d'"irresponsabilitat" dels estaments polítics per voler tirar endavant, "pesi qui pesi", un projecte que alguns tècnics i científics han denunciat per la seva perillositat.

MÉS DE TRENTA ANYS D'ESTUDIS

Durant la dècada dels cinquanta, en ple franquisme, es fan diversos estudis d'aprofitament total del riu Segre. Així, dos anys després del Pla d'Aigües de Catalunya, el 1959 es proposa de construir dos nous embassaments que complementarien el d'Oliana, ja en explotació, per millorar el sistema de reg de les comarques de la Segarra i les Garrigues. Aquests dos pantans es farien a Tres Ponts i a la Clua. Diverses societats elèctriques ofereixen la seva col·laboració en els estudis al MOPU, i l'any 1964 una ordre ministerial aprova un primer Pla d'Aprofitament. La comissió d'estudi del pla, formada en principi per les companyies elèctriques i la Confederació Hidrogràfica de l'Ebre (CHE), incorpora progressivament representants d'organismes polítics i institucionals, entre ells **Joaquim Viola**, procurador en Corts, i els alcaldes de Lleida i Puigcerdà. Un veí de Bassella recorda que "Joaquim

Viola va venir per aquests indrets comprant el silenci dels polítics i fent-los partíceps del projecte del pantà". D'aquesta manera, els estudis van anar canviant d'objecte i l'any 1971 la comissió notifica la "prioritat deduïda" de la presa de Rialb, per davant de la de Tres Ponts. Mesos després, la direcció general d'Obres Hidràuliques concedeix a la CHE la redacció del projecte.

Si bé l'elaboració del pla només tenia com a objectiu el millorament del sistema de regadiu, la Confederació autoritza el 1973 la col·laboració de les empreses hidroelèctriques en la redacció del projecte amb la finalitat de preveure'n l'aprofitament elèctric. El 1974 es publica el projecte i, després de l'anàlisi de les al·legacions, s'aprova definitivament el maig del 1977. La fi de la dictadura, per tant, no va comportar l'aturament del projecte sinó que els posteriors governs de Madrid han anat ratificant la necessitat de la presa de Rialb.

La CHE projecta cobrir totalment el tram de vall situat entre Oliana (l'Alt Urgell) i Ponts (la Noguera), actualment habitat per prop d'un miler de persones distribuïdes entre les poblacions d'Aguilar, Bassella, Castellnou de Bassella, La Clua, Miralpeix i Tiurana. La capacitat d'emmagatzemament del pantà serà de 450 hectòmetres cúbics i inundarà un total de 5.433 hectàrees de terreny, de les quals 472 són de regadiu. Per a això, la presa dissenyada s'eleva més de 90 metres i el cost aproximat de les obres està calculat en 9.200 milions de pessetes.

RIALB: DUES POSICIONS IRRECONCILIABLES

El projecte aprovat, segons la Confederació Hidrogràfica, permetrà un augment de fins a 26.500 hectàrees més de regadiu al Canal d'Urgell, les Garrigues i la Segarra, i, segons el seu representant,

Santiago Velasco, "encara que no està prevista la construcció d'una central hidràulica, no es descarta de fer-ho més endavant". Tanmateix, l'Associació de Defensa del Mig Segre (ADEMISE) ha repetit en diverses ocasions que la presència de les companyies elèctriques en tota l'elaboració dels estudis i dels projectes no és gratuïta. Segons fonts d'aquesta associació, "el millorament del regadiu és l'excusa que ha de permetre a FECSA i altres companyies el benefici de la producció elèctrica que pot generar un superpantà com el que es vol dur a terme". En aquest sentit, ADEMISE compara la capacitat de l'embassament de Rialb amb la del pantà d'Oliana, vuit vegades menor.

Entre els estudis realitzats sobre la viabilitat geològica del pantà destaca el realitzat per **José Luís Peña**, geomorfòleg de la Universitat de Saragossa. L'estudi, realitzat l'any 1984, posa èmfasi en els riscos de mobilitat sísmica que pateix la zona. Segons Peña, l'embassament "es construirà sobre una àrea d'escassa estabilitat geològica, amb sismicitat elevada i amb dificultats geomorfològiques que afectaran la rendibilitat del pantà". D'altra banda, Velasco considera aquests arguments com "l'excusa típica dels ecologistes cada vegada que es porta a terme un projecte d'aquest tipus, perquè la seguretat està garantida si se segueixen els barems internacionals". Segons la Confederació, la sismicitat "no és un problema exclusiu de Rialb. Tot l'estat espanyol és sísmic". José Luís Peña, al respecte, destaca la delicadesa i perillositat de la construcció del pantà, "ja que un accident, com ha passat amb altres pantans controlats de menor capacitat, per exemple el de Tous, podria afectar les poblacions situades sota la presa, entre Ponts i Lleida, amb un total de 150.000 habitants". En aquest sentit, DEPANA va presentar l'any 84 una alternativa al

projecte oficial que proposava la construcció de diversos embassaments de menor capacitat però que asseguraven la millora del sistema rodat de reg (sense necessitat d'eivar l'aigua) per a la Segarra i les Garrigues. Aquesta proposta es va reconduir més tard cap a la construcció de només dos embassaments, però també va ser desestimat per la CHE, entre altres coses perquè no permetia un aprofitament hidroelèctric com el del pantà de Rialb.

Un altre dels aspectes polèmics del pantà dissenyat és el dels monuments històrico-artístics. **Ramon Montanyà**, doctor en arqueologia i prehistòria, és l'autor d'un informe que denuncia la desaparició d'importants restes arqueològiques en cas que el pantà arribi a fer-se. Jaciments d'èpoques prehistòriques i edificis medievals quedarien destrossats o bé submergits al fons del pantà. Entre els llegats més valuosos es troben el dolmen de Sols de Riu, del megalític pirinenc, i les esglésies de la Mare de Déu

de la Garrola, pre-romànica, i de Sant Martí de la Clua, del segle X. Ara per ara, encara no s'ha arribat a cap acord sobre el futur d'aquests monuments.

Totes aquestes denúncies han estat elevades al president del Parlament Europeu i al secretari general de l'Organització de les Nacions Unides, **Javier Pérez de Cuéllar**. Encara que han estat admeses, però, les comissions de seguiment no han aturat el projecte.

De tota manera, la controvèrsia sobre la construcció de l'embassament entre els interessats i afectats no s'ha centrat en els aspectes més tècnics. Les actituds dels veïns dels pobles limítrofs s'han anat radicalitzant amb el temps fins al punt d'arribar a un clima d'enfrontament civil. **Jaume N.**, pagès i veí de Ponts, diu que "l'aigua fa falta per als regadius, i els pantans en donen". Molt diferent és l'opinió de **Núria T.**, també de Ponts, que està convençuda que "per augmentar els regadius no cal construir un pantà tan monstruós i que comporta un cost

natural i humà tan alt". Núria va més enllà i afirma que "la veritable raó de la construcció del pantà és un pacte secret entre la Confederació i FECSA amb la col.laboració dels cacics d'aquí, que estan fent un negoci rodó amb la compra-venda dels terrenys expropiats i que s'estan aprofitant de la falta de criteri i de la por dels pagesos de la zona". Jaume reconeix el perill de tenir una presa "a sobre de casa", però l'accepta "perquè el que a la gent li interessa és tenir diners calents, i si ens donen uns quants milions, benvinguts siguin".

Per altra part, els habitants dels pobles que queden colgats per l'aigua s'oposen en bloc al desallotjament i la desaparició del lloc on viuen des de sempre. **Josep Soldevila**, alcalde convergent de Tiurana, es mostra resignat: "L'administració sap que amb el temps va guanyant; ha estat una lluita de molts anys, però al final ens hem quedat sols i ens n'hem cansat". L'alcalde no s'està de dir que "la història dirà si s'havia de fer aquest

panrà, però jo personalment crec que no". Tanmateix, algunes persones són crítiques amb l'actuació dels alcaldes. **Enric T.**, pagès de Bassella, creu que no han lluitat al límit de les seves possibilitats: "En aquests moments l'única cosa que estan fent és negociar unes indemnitzacions quan haurien d'estar treballant per impedir que això desaparegui. La combativitat dels polítics ha anat baixant, són uns venuts". Soldevila es defensa dient que "ha de ser el poble qui faci la força, no uns quants, si bé és cert que l'administració ha ensarronat els ciutadans i els ha coaccionat amb els preus de les indemnitzacions". Però una altra veïna de Ponts acaba sentenciant: "la Generalitat i en Pujol han arrupit espalles, però són tan responsables del problema com el govern espanyol, ja que només es mouen per interessos electorals i econòmics i es pensen que quan estigui fet el panrà podran disposar de les aigües i enviar-les cap a Barcelona".

CINC MILIONS PER CAP

Els representants de la Confederació i

els alcaldes han arribat gairebé a un acord definitiu després que l'última mesura de negociacions, el 16 de setembre passat, estipulés les indemnitzacions per als desallotjats en cinc milions per persona activa, un milió per jubilat o menor i altres correccions per edat, tipus d'explotació, etc. Josep Soldevila i **Ramon Angrill**, alcalde de Bassella, reclamen, encara, una indemnització per "desarrelament" i l'ajuda de l'administració per a aquells que es queden sense lloc de treball com a conseqüència del canvi de residència, mentre la CHE afirma categòricament que el tema està tancat.

Paral·lelament, les obres de la carretera comarcal que ha d'unir Ponts i Oliana per damunt del nivell de l'aigua de l'embassament -actualment, la carretera passa pel mig de la vall-, estan molt avançades. El MOP va adjudicar l'any passat la construcció del panrà a l'empresa Cubiertas y MZOV, de les germanes Koplovitz, i hores d'ara, si bé els representants de la Confederació no saben quan començaran les obres, tothom s'espera que ho facin aviat. L'interrogant que resta en l'aire és quina serà la reac-

ció que tindran els veïns d'aquelles terres si algun dia han de marxar. Soldevila explica que "si ens fan fora d'aquí, sempre més serem uns forasters allà on siguem. Seria esgarrifós" i no descarta que "arribada l'hora, intentarem impedir com podrem abandonar tot allò que estimem".

Els més grans enyoren i es resignen, els més joves bregaran per a continuar al poble.

Per si de cas, l'administració no renuncia a recórrer a la força. **Eugenio Nadal**, de la Confederació, declarava en una entrevista a *La Vanguardia* que "si sabés sim que davant només hi haurà gent de Tiurana i Bassella, no fóra necessari emprar la força, però sabem que allí hi haurà gent d'HB, perquè ja hi han estat. Quan ja t'han cremat més de cent milions de maquinària amb explosius [grups independentistes han reivindicat alguns atemptats contra el panrà], cal dir que els que han utilitzat la violència han estat els que s'oposen a l'embassament".

Joan Morales
Francesc Robert

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

1er. cognom _____ 2on. _____ Nom _____ Tel. part. _____
 Domicili _____ Població _____
 Any de naixement _____ Profesió _____ Tel. Treball _____ DNI _____

Se subscriu al setmanari EL TEMPS per un període d'UN ANY, prorrogable si no hi ha ordre en contra, i un import de 14.946 pessetes.

(Firma)

Amb pagament:

- Anual (1 rebut per la quantitat abans citada)
 Semestral (2 rebuts de 7.473 pessetes. Sols en el cas de pagament per banc).
 28.600 (Europa) 35.100 (Amèrica)

Forma de pagament:

•La subscripció representa un descompte de més de l'11% sobre el preu de venda als quioscos.

- Dom. bancària. Xec bancari adjunt
 Gir postal núm. _____

DOMICILIACIÓ BANCÀRIA

Distingits senyors: Caixa/Banc _____ Agència _____
 Adreça _____ Població _____
 Nom i adreça del titular del compte _____

Els pregue que fins a nova ordre els rebuts que presentarà Edicions del País Valencià, S.A. per l'import de la SUBSCRIPCIÓ ANUAL a pagar en:

- 1 rebut anual 2 rebuts trimestrals _____ de _____ 199 _____
 siguem pagats amb càrrec: _____ (Firma)
 C/c Llibreta Núm. _____

EL TEMPS

Avinguda del Baró de Càrcer, 40, 13a.
 Tel. (96) 352 48 69 • C.I.F. A-46186821
 46001 VALÈNCIA